

VREDESKOERS

Ertzberg

INHOUD

1	PROLOOG 'The new kid from the East Bloc'	9
2	SINT-MARTENS-LATEM 'Ik was maar een patattencoureur'	21
3	WARSCHAU - GDAŃSK 'Als een Pool zijn frigo stuk is, is het de schuld van de Russen'	35
4	GDAŃSK - SZCZECIN 'De Eddy Merckx van Polen'	69
5	SZCZECIN - OOST-BERLIJN 'All animals are equal, but some animals are more equal than others'	87
6	OOST-BERLIJN - LEIPZIG 'Koersen in een radioactieve wolk'	117
7	LEIPZIG - ÚSTÍ NAD LABEM 'Rondom de bruinkoolmijn en de lelijkste stad van het land'	141
8	ÚSTÍ NAD LABEM - PRAAG 'Marcel zou al dat kabaal niet graag hebben'	171
9	EPILOOG 'Rust in Zevergem'	195

PROLOOG

'The new kid from the East Bloc'

Het is 10 april 1991. In een jeanshemd van het ondertussen ter ziele gegane Franse merk Chipie ligt de achtjarige versie van mijzelf op de sofa, met een Aro-sinaasappelsapje van de nu eveneens ter ziele gegane supermarkt Makro in de hand, naar de wielerklassieker Gent-Wevelgem te kijken.

Om dat moment wat breder te kaderen in de wereldgeschiedenis: in hetzelfde jaar kan de mens voor het eerst een oorlog, Operatie Desert Storm in Irak, live op televisie volgen, wordt drankorgel Boris Jeltsin verkozen als de eerste — en tot dusver laatste — democratische president van het nieuwe Rusland; speelt de radio onophoudelijk *U can't touch this* van MC Hammer en is 's werelds bekendste postcode 90210, de postcode van Beverly Hills (en ook van het iets minder bekende gehucht Peltola in Finland, dit terzijde).

Mijn relatie met het wielrennen is nog pril. De zondag voordien, tijdens de Ronde van Vlaanderen van 1991, zoefde het peloton in een paar seconden voorbij op de kasseistroken van de Paddestraat in Zottegem, waar mijn oom Jan en tante Rolande resideerden. Ik kreeg zelfs de tijd niet om mijn favoriet Edwig Van Hooydonck uit het grote pak renners te halen. Tegenover de buitenwereld beweetde ik uiteraard het tegendeel. 'Hij zag er nog fris uit,' oreerde ik. Een groot wieleralist leek geboren, want een paar uur later won 'Eddy Bosberg' zijn tweede Ronde.

* * *

In 1990 had ik ook al kennisgemaakt met de Ronde van Frankrijk. De Tour werd in de periode van het jaar gereden die in elke schoolkalender met viltstift omcirkeld staat als 'ZOMERVAKANTIE!!!!', maar die in mijn agenda bekendstond als 'De Grote Verveling'. Ik was een nakomertje, respectievelijk zes, acht en tien jaar jonger dan mijn drie zussen. Ze voerden ten aanzien van mij een gedoogbeleid, maar met mij spelen hoefde nu ook weer niet. Mijn ouders oordeelden dat structuur en traditie belangrijke pijlers waren voor de opvoeding van hun kinderen. De zomervakanties leken dan ook elk jaar op een kopie van het voorgaande jaar. Tot 1989 gingen we steevast met vakantie naar de Bondsrepubliek Duitsland, vanaf 1990 naar het Balatonmeer in Hongarije. Behoudens een zeldzame uitzondering waarbij dame Fortuna ons goedgezind was, belandden we ook elk jaar met de auto op de pechstrook. Dan ontrolde zich een draaiboek waarin ik een cruciale rol had. Mij was immers als jongste telg met de kortste benen een plaats toebedeeld in de koffer van de Volvo-stationwagen, gepropt tussen alle bagage. Uiteraard ook zonder gordel, een hulpstuk dat tijdens de jaren tachtig nog als een grove inperking van iemands persoonlijke vrijheid werd gezien ('Wat is de volgende stap: niet meer dronken achter het stuur?'). Terwijl mijn vader zijn jaarlijkse pechstrookwandeling aanving op zoek naar een praatpaal om de *Onderlinge Maatschappij der Openbare Besturen voor verzekering tegen brand, bliksem, ontploffingen* (Omob) op te bellen, sloeg ik het krat Orangina in de koffer aan en begon ik het gezin te bevoorraden om het te redden van ernstige uitdroging. Toen we uiteindelijk na tien dagen, waarvan drie dagen in de nabije omgeving van de plaats van de pechstrook, thuis aankwamen, trok ik een week op kamp met 'Jeugd & Gezondheid' van de Christelijke Mutualiteit. Het tijdperk van de kartonnen dozen van de *ziekenkas* was dan al ten einde, maar de sjaltjes, de grenadine, de madeleinekoek als vieruurtje en het opstaan met de Hucklebuck en *In Zaire* van Johnny Wakelin waren er nog wél.

Het andere deel van de zomervakantie werd opgevuld met naar buiten staren, vervelende huishoudelijke taakjes en wachten tot het middag werd. Vanaf de middag was het immers nog slechts drie

uur wachten tot de Ronde van Frankrijk op de buis kwam. Eindelijk kon de televisie aan, een Grundig-moloch die de woonkamer domineerde en door zijn omvang degelijkheid en kwaliteit uitstraalde. Dat jaar was ik getuige van een stukje wielergeschiedenis. De Ronde van Frankrijk in 1989 werd de editie met het kleinste verschil tussen de nummers één en twee: acht luttele seconden scheidde winnaar Greg LeMond van Laurent Fignon. De editie ook waarin het toen nog innovatieve triatlonstuur van LeMond het in de slottijdrit haalde van de in alle richtingen uitwaaiende paardenstaart van Fignon.

* * *

Terug naar de sofa en Gent-Wevelgem 1991. De cameraman van de Vlaamse publieke omroep zoomt in op Eric Vanderaerden (Buckler), Guido Bontempi (Panasonic) en Jean-Paul van Poppel (PDM), vertegenwoordigers van biermerken en videocassettes. Zenuwachtig kijken ze voor zich uit, voorovergebogen over hun stuur.

Tot op dat moment bestond een wielersprofpeloton uit renners uit de traditionele wielerlanden: Belgen, Nederlanders, Fransen, Italianen, een handvol schriële Spanjaarden, een paar Britten, Denen met dikke, rode wangen, hier en daar een Zwitser die door ski-ervaring goed met een fiets kon dalen en — vanaf midden jaren tachtig — al eens een pluimgewicht uit Colombia die met de fiets had leren rijden op cols van vijftig kilometer lang.

Na de implosie van het IJzeren Gordijn wordt echter plots een enorm blik met renners uit het voormalige Oostblok over het westerse wielerspeloton uitgestort: de Let Piotr Ugrumov, de Oekraïner Vladimir Poulnikov, de Russen Dmitri Konysjev, Vjatsjeslav Ekimov, Dmitri Zjdanov en Jevgeni Berzin, de Litouwer Arturas Kasputis, de Oost-Duitsers Jens Heppner, Uwe Raab, Uwe Ampler, Uwe Peschel en Steffen Wesemann, de Polen Zbigniew Spruch en Zenon Jaskula, de Moldaviër Andrei Tchmil... Aangetrokken door het grote geld, bevrijd van het amateurstatuut dat ze achter de Muur droegen. Toch gonst tijdens de voorbeschouwing die dag slechts één naam uit de klas van aangespoelde *kameradski's* door 'radio peloton': Olaf Ludwig. *Der Olaf* uit Gera, een stadje nabij Leipzig in de DDR. *The*

New Kid from the East Bloc. Als debutant in West-Europa, het jaar voordien onmiddellijk winnaar van de groene trui in de Ronde van Frankrijk. Gestaald en opgekweekt in het harde trainingsregime van de DDR, zou Ludwig in de lenteklassiekers onze gepamperde renners eens leren wat koersen is. Het respect van de achtjarige Steven heeft hij al. In mijn naïviteit denk ik immers dat Ludwig helemaal uit de koude, grijze DDR naar Gent is gefietst. En dan moet hij nog naar Wevelgem. Ludwig heeft een recordaantal van maar liefst 38 etappes in de Vredeskoers gewonnen, zo hoor ik de betreurde televisiecommentator Mark Vanlombeek zijn bewondering niet verbergen. Het woord is eruit. De Vredeskoers. Wélke koers? Ik had nog nooit van de Vredeskoers gehoord. Hoe mooi kan een koers ook heten? 'De Ronde van Frankrijk achter het IJzeren Gordijn', kan Vanlombeek er nog over vertellen. Al die nieuwe Tsjechische, Poolse, Moldavische, Oezbeekse, Russische en Oost-Duitse renners in het peloton blijken wel één of meer ritzeges te hebben behaald in deze voor mij mysterieuze koers. Olaf Ludwig komt in Wevelgem uiteindelijk als derde over de streep. Winnaar Djamolidine Abdoujaparov, een Moldaviër en winnaar van zes Vredeskoerssetappes, wint de sprint in zijn kenmerkende stijl: hij rijdt zijn collega's zonder schroom de hekken in. Nee, Abdou maakt in het Westen niet gauw vrienden.

De Vredeskoers. Mijn fantasie neemt me mee naar koerstafere-
len in de barre vrieskou, renners die over eindeloze kasseistroken met schots en scheef liggende stenen dokkeren, tegen een achtergrond van fors ronkende fabrieksschoorstenen en met de geur van bruinkool en zwavel in de neus. Een koers zonder reclamekaravaan, zonder wasproducten, videocassettes of keukens die aan de man moeten worden gebracht. Wegen waarop in witte letters in verschillende talen het woord 'vrede' werd gekalkt: *paz, mir, paix, friede, pax, pokoj, peace*. Een koers in het teken van een hoger ideaal dat bij ons in het Westen enkel gepropageerd wordt door kandidaten van een missverkiezing: het streven naar wereldvrede.

Wanneer met de intrede van het internet, Alta Vista en Yahoo de meerwaarde van de almachtige fichebak van onze lokale bibliothecaris Gilbert beginnen te ondergraven, stoot ik op oude

archieffilmpjes van de Vredeskoers. Ze tonen vele tienduizenden mensen, dichtbij elkaar gepakt op een wielersbaan, in een voetbalstadion of *sportpalast*. Ik zie plaatsnamen als Karl-Marx-Stadt (het huidige Chemnitz), Leipzig, Gdańsk en Praag voorbijflitsen. Op de beruchte *Steile Wand* van Meerane — een soort ‘Muur van Geraardsbergen’ of Koppenberg die vaste prik was in het parcours van de Vredeskoers — zie ik renners op de kasseien naar boven kruipen. Het volk, rijen dik, juicht hen geestdriftig toe. Aan de aankomstlijn krijgt de ritwinnaar een enorme lauwerkrans om de nek uit de handen van wat belangrijke mensen lijken in zondagskostuum. DDR-leider Walter Ulbricht en de Poolse leider van het communistische regime, Wladyslaw Gomulka, zo ontdek ik later.

Een nieuw universum van helden en mythische plekken opent zich: de posterboy en hét sporticoon van de DDR Tāve Schur, de ‘Poolse Eddy Merckx’ Ryszard Szurkowski, de nationale held van de Tsjechen Jan Vesely, de steile ‘Muur van Meerane’, de Indiase cultheld-renner Dana ‘de tulband’ Singh en de Belgische Vredeskoerspionier Jean-Baptiste Claes uit Lommel, die het zwarte gat na zijn wielercarrière opvulde door met succes een kledingconcern uit te grond te stampen met vandaag een omzet van maar even 150 miljoen euro. Een kledingwinkel die ook zijn initialen draagt: JBC.

Bij het overschouwen van de lijst met eindwinnaars valt mijn oog op het jaar 1967. Warschau-Berlijn-Praag. 2307 kilometer. Zestien ritten. *Einzelsieger*: Marcel Maes (Belgien). Een Belg heeft ooit de belangrijkste koers van het Oostblok gewonnen en ik, toch een volger van het wielrennen, weet daar niets van? Waarom heeft mijn vader daar nooit iets over verteld? Waarom heb ik dat nooit op school geleerd? En dan nog een geheel onbekende Belg. Geen Rik Van Looy, Stan Ockers, Lucien Van Impe of Eddy Merckx, zelfs geen Sylvère of Romain Maes, maar... Marcel Maes? Een weinig representatieve steekproef onder vrienden in de voetbalkantine herstelt enigszins mijn ego: nul procent van de bevraagde respondenten van mijn leeftijd blijkt Marcel Maes te kennen, de grote rondewinnaar achter het IJzeren Gordijn.

Ik graaf als een archeoloog almaar dieper in de geschiedenis van de Vredeskoers. Die geschiedenis is gehuld in nooit gebeurde,

waargebeurde en bijna waargebeurde verhalen, die vervolgens nog eens vakkundig aangedikt of net verwaterd zijn door communistische propaganda. Al van in de beginjaren surft de koers op de golven van de geopolitieke ontwikkelingen die zich kort na de Tweede Wereldoorlog in ijlt tempo opvolgen. Geen andere koers is zó vervlochten met politiek en ideologie.

Ik vind artikels over de vroege jaren van de Vredeskoers van de hand van Lode De Pooter van *De Rode Vaan*, het weekblad van de Kommunistische Partij van België, of van Louis Cliteur en Willy Van den Wijngaerd van *Het Laatste Nieuws*. Ik betreed het terrein echter met een ernstige handicap. Belangrijke bronnen over de koers die elk jaar van Warschau, via Berlijn, naar Praag (of in de omgekeerde richting) trok, zijn enkel in het Pools en Tsjechisch, talen die me onbekend zijn. Ik probeer in Google hoogst opportunistisch zoektermen als *Wyscig Pokoju* ('Vredeskoers' in het Pools) en *Závod Miru* (idem, Tsjechisch) maar ik lijk een archeoloog met alleen een koffielepeltje in de hand als gereedschap. De koers laat me niet meer los, met haar geschiedenis van gekonkel, politieke na-ijver, vreemde tradities maar vooral toch ook straffe sportieve prestaties. Ik betrap me erop dat ik nog laat op de avond in het digitale archief van *Neues Deutschland* aan het rondneuzen ben, de regimekrant van de toenmalige DDR, of op Ossiladen.de, een webwinkel met conserven, confituur of andere merkproducten uit de DDR die zich zeker in de beginjaren van de site richtte op Oost-Duitsers met nostalgie naar de oude tijd. Via Amazon.de ontwikkelt zich mettertijd een voortdurende stroom van postpakketjes met hebbedingetjes, wimpels, wedstrijdboekjes en memorabilia over de Vredeskoers. Ik breng almaar meer vrije tijd door in *la Flandre* en *l'Allemagne profonde*, op zoek naar getuigen en anekdotes.

Maar ondanks bijnamen als *die Fahrt der Millionen* (naar de miljoenen toeschouwers langs de kant) of 'de Ronde van Frankrijk achter het IJzeren Gordijn' kom ik tot de vaststelling dat de Vredeskoers vandaag in de Lage Landen, de halsslagader van het mondiale wielrennen, minder bekend is dan pakweg Gullegem Koerse of de GP Pino Cerami in België of de Ster ZLM Toer en Veenendaal-Veenendaal in Nederland. Sterker zelfs, ook in Polen, Tsjechië en

het voormalige Oost-Duitsland is de Vredeskoers onder een dikke laag stof beland. Na de *Wende* vindt de koers met haar grote idealen, beladen propaganda en prijzen in natura haar weg niet meer in het opengegooide Europa van marktprijzen, cijfertjes en commerciële logica. Bijna onmiddellijk boet ze aan prestige in en is de doodsreutel nabij. De koers kwijnt weg in dezelfde afvalcontainer waarin na 1990 ook de Trabant, de Lada, augurken uit het Spreewald, mosterd uit Bautzen, Tsjechisch porselein en de vele Marx- en Leninbeelden zijn beland. *Goodbye Lenin!* Enkel *Ampelmännchen*, het verkeerslichtmannetje met hoed, lijkt de beeldenstorm te hebben overleefd, nog steeds tot grote trots van de ossi's. Vandaag is er nauwelijks een herinnerings- en waarderingscultuur voor de Vredeskoers. Amper twee kleine hobby musea zijn eraan gewijd: het museum van de sympathieke Herr Horst Schäfer in Kleinmühligen, aan de Saale in Duitsland, en het museum van Svatopluk Henke in het Tsjechische Terezín (het voormalige Theresienstadt) dat behalve haast onvindbaar ook nog nauwelijks geopend is. Toch twee redelijk essentiële elementen in het succes van een museum. Een droef lot voor een koers met zoveel geschiedenis. Wreed voor de vele Tunesiërs, Egyptenaren, Vietnamezen, Cubanen, Algerijnen en Indiase sikhs die zich tijdens hun deelnames het snot voor de ogen reden om toch enigszins op een treffelijk uur binnen te komen, al was het dan op twee uur van de ritwinnaar. Hoe treurig voor Olaf Ludwig, die zijn recordaantal zeges tussen de plooiën van de wielergeschiedenis en zelfs tussen de rest van zijn palmares zag verdwijnen.

Vandaag wordt de Vredeskoers nog steeds gereden, weliswaar een afkooksel dat zich enkel tot junioren richt en enkel nog over Tsjechisch grondgebied raast. Toch opent een eindzege in de junior-Vredeskoers deuren naar een latere profcarrière. In 2017 won de betreurde Bjorg Lambrecht, die twee jaar later in de Ronde van Polen veel te vroeg het leven liet. In 2018 was ene Remco Evenepoel de beste in de Vredeskoers, en ook andere recente winnaars vallen beslist niet in de categorie 'pannenkoek': Brandon McNulty (2015), vandaag de luxeknecht van Pogacar, de kleurrijke Deen Magnus Cort Nielsen (2011), Michal Kwiatkowski (2007 en 2008), Fabian Cancellara (1999).

De Junior-Vredeskoers is echter met de beste wil van de wereld niet meer te vergelijken met de koers die ze was vóór 1990. Ik besluit het bestofte, bespuugde en door vogeluitwerpselen bestreken monument dat Marcel Maes en zijn Vredeskoers geworden zijn, weer op te poetsen en te restaureren. Ik wil weten hoe hard, hoe brutaal, hoe groot de Vredeskoers, een koers voor ‘mannen van graniet en staal’, werkelijk was. Gaat de vergelijking met de Tour de France op of is ze louter het product van bombastische communistische propaganda in een poging om de grootste te willen hebben? Maar vooral: hoe heeft Marcel Maes het in godsnaam klaargespeeld om als jonge, onbekende, weliswaar beloftevolle Belgische wielrenner in het hol van de leeuw een heel peloton supergemotiveerde, uiterst getrainde en oudere Oost-Duitsers, Polen en Tsjechen naar huis te rijden? Om ‘het groen achter de oren’ van Marcel in perspectief te plaatsen: de gemiddelde leeftijd van de Belgische ploeg was amper 21 jaar; tegenover respectievelijk 24 en 27 jaar in het geval van de DDR- en de Sovjetploeg. Het waren dan misschien wel op papier geen profrenners achter het IJzeren Gordijn, ideologisch lag dat soort kapitalistische fratsen moeilijk, maar ze waren op en top getraind en gestaald. Ze gingen verschillende weken op hoogtestage en deden intervaltraining, iets wat voor de gewone werkende Vlaamse jongen niet tot de mogelijkheden behoorde. Een Vlaamse sportjournalist die de Vredeskoers met regelmaat volgde, besluit: ‘Dit doet ons veronderstellen dat de beste elementen wel bepaald voor hun liefhebberij leven zonder al te veel aan werken te denken.’

Verschillende jonge Belgische amateursrenners die een selectie voor de nationale ploeg in hun bus krijgen, weigeren hun selectie voor de Vredeskoers of veinzen een blessure om niet te moeten afreizen, uit vrees om vermorzeld te worden door het tempogebeuk van de Oostblokrenners. In 1974 schrijft de Belgische delegatieleider over de reputatie van de Vredeskoers in een verslag naar huis: ‘Drogredenen als zou de Vredeswedstrijd een te zware opgave zijn, zijn naar mijn persoonlijke mening niet verantwoord. Het is geen zwaardere koers dan andere. Het is enkel een andere manier van rijden: met hoger genoteerde gemiddelden.’

Een jonge belofte, een ongeslepen diamant tegenover een pak gemotiveerde en getrainde toprenners die erom bekendstonden vreselijk hard op de pedalen te kunnen stampen en die gesteund werden door hun hele bevolking. En toch won Marcel.

In een bui van ongekend enthousiasme en mogelijk onverantwoorde roekeloosheid besluit ik de klikpedalen aan te spannen en de Vredeskoers van 1967, Marcels editie, opnieuw te rijden. Met een ijzeren wil, maar helaas ook met veel overgewicht. Ter ere van Marcel Maes, de Vredesduif van Deurle.

SINT-MARTENS-LATEM

‘Ik was maar een patattencoureur’

Vooraleer ik vertrek, wil ik weten: wie was Marcel Maes eigenlijk? De Stasi-officier in mij wordt wakker. Verschillende maanden gaan voorbij, maar stap voor stap zit ik Marcel dicht op de huid.

Ik start met zijn achternaam. Maes is een naam als een klok in het Belgisch wielrennen. Misschien is Marcel wel familie van Sylvère Maes, de vooroorlogse, tweevoudige winnaar van de Ronde van Frankrijk, in 1936 en 1939? Euh... neen. Misschien van Romain Maes, winnaar van de Ronde van Frankrijk in 1935, waar hij van start tot finish de gele trui droeg? Evenmin, zo blijkt. Met geen van beide giganten uit het Vlaamse wielrennen tijdens het interbellum deelt Marcel enig verwantschap. Mijn eerste poging tot ‘six degrees of separation’, de beproefde hypothese dat elke persoon slechts zes stappen van een andere persoon verwijderd is via kennissen, mondt uit in een teleurstelling.

In mijn speurtocht naar Marcel kom ik bij Mark terecht: de trotse eigenaar van Vlaanderens grootste wielearchief en op aanvraag ook gids in het met wielermemorabilia volgestouwde minimuseum in zijn achtertuin. Wanneer ik Mark vraag of hij over artikels in zijn archief beschikt over de Vredeskoers van 1967, komt hij met een kartonnen map aandraven, vier bakstenen hoog en zwaar. ‘Interessant, dit is dus de map met Vlaamse wielerspers-artikelen van het jaar 1967?’ vraag ik hem enthousiast. ‘Neen, dit is enkel de eerste helft van mei 1967,’ antwoordt Mark droog. De

daaropvolgende uren bezorg ik mezelf bijna een polsbreuk bij het omslaan van een eindeloze reeks oude krantenpagina's, documenten en foto's. Kort daarop leer ik Eddy kennen, een dichter maar ook een groot kenner van wat zich sinds de geboorte van Jezus ooit in de Leiestreek afspeelde.¹ Als ik hem vraag naar Marcel, herinnert hij zich als eerste feit dat de recent overleden Nicole Josy — vijftig procent van Nicole & Hugo — nog optrad op het supportersbal van Marcel in Deurle. Eddy geeft me het telefoonnummer van Marcella, de zus van Marcel. Marcel en Marcella. Nog geen vijftig jaar geleden kwam je als kersvers ouder maar beter niet met naamvoorstellen als Moonray of Peaches Honeyblossom aandraven bij de burgerlijke stand of je kreeg een klap om je oren. Op een zachte donderdagochtend zit ik met een cola aan de grote eiken salontafel van Marcella en haar man Adrien. Ze vroeg zich al af waar ik bleef, getipt door Eddy die haar bij een treffen in de Delhaize ter hoogte van de chocolade- en koekjesafdeling over mijn plannen had verteld.

Marcel Maes ziet het levenslicht op dinsdag 19 december 1944 in de Molenhoekstraat in Deurle, een idyllisch dorpje aan de Leie.² Hij is het tweede kind in een gezin van zeven met vijf broers — Richard, Maurice, Romain, Arsène en Marcel — en twee zussen, Andrea en Marcella. Marcells vader, Zeno, doet voor de kost zijn ronde als melkboer; moeder Anna bestiert het huishouden. Marcel is een onzekere, introverte, brave jongen. Een eenzaat ook. Zijn zus moet zich het hoofd breken om een anekdote over hem op te dissen. Minuten gaan voorbij, mijn cola raakt op, het getik van de klok klinkt elke seconde luider, maar een anekdote over Marcel komt er uiteindelijk niet. Zo braaf is Marcel, zo hoog wordt zwijgzaamheid in de familie Maes in het vaandel gedragen. 'Ons vader zei nog minder,' voegt Marcella eraan toe alsof het een olympische prestatie betreft.

1 Eddy Vaernewyck, 'Wielerkooits in Deurle' in *Het Jaarboek van heemkring Scheldeveld*, jaargang XLVI, 2017, p. 3-20.

2 Deurle gaat bij de fusiegolf van Belgische gemeenten in 1977 op in de gemeente Sint-Martens-Latem.

Marcel beleeft een zorgeloze jeugd op de boerenbuiten, slijt zijn weekdagen in de lokale dorpschool, zijn zomers ravottend in de velden en weiden. Regelmatig trekt hij naar het lokale bibliotheekwezen op zoek naar cowboy- en indianenverhalen. Hij interesseert zich voor yoga en heeft veel bekijks, telkens wanneer hij een halfuurtje op zijn hoofd gaat staan. Ik hoor de sfeer van *Tim* van Wim De Craene in de verhalen die zijn broer en zus vertellen over zijn jeugd.

De jonge Marcel, veertien jaar pas, keilt zijn boekentas definitief in de hoek om te gaan werken; in die tijd veeleer regel dan uitzondering in kroostrijke Vlaamse gezinnen. Een lot dat ook zijn andere broers en zussen met hem delen. Samen met broer Richard vindt hij werk als hulpje en afwasser in een grote, chique Brusselse slagerij. Tijdens de week blijft hij in Brussel slapen. Pas zondagmiddag zien ze hem in Deurle terug. Daarna wordt hij, dichterbij huis, nachtarbeider in de Inco-zuivelfabriek in Gent, het huidige Inex. Wanneer hij kan, helpt hij zijn vader tijdens diens melkronde. Aanvankelijk is Marcel een enthousiaste looper, maar net als zijn broer Romain schaft hij zich na zijn legerdienst een koersfiets aan met het geld dat hij verdient. Het is een liefde die nooit meer zal overgaan. Nog lang na zijn wielercarrière blijft Marcel zijn fiets liefhebben: van en naar zijn werk of kriskras door Frankrijk. Verschillende keren springt hij zonder veel woorden 's morgens in Deurle in het zadel voor een ritje Deurle-Lourdes-Deurle. Tot de Franse grens duldt hij nog wat fietsvrienden in zijn wiel; vanaf daar zet hij zijn tocht alleen verder. Na mijn derde cola, stijf van de cafeïne, bedank ik Marcella voor haar gastvrijheid. Ze geeft me nog een aantal krantenknipsels uit de beginjaren van Marcells carrière mee, die me wijzer maken hoe hij in 1967 aan de start van de Vredeskoers, in Warschau, is beland.

Marcel wordt als jonge renner snel beter. In 1966, Marcel is dan 22 jaar oud, verschijnt hij pas echt op de radar van koersminnend Vlaanderen. Op twee jaar tijd wint hij dertien koersen: een handvol kermiskoersen maar ook de Omloop Het Volk voor amateurs en de amateurklassieker Gent-Staden. Zijn supportersschare groeit, al reikt zijn bekendheid nog geheel niet zover als die van

streekgenoten als Walter Godefroot en de broertjes Planckaert. De lokale pers ontdekt hem en ziet in Maes een ranke atleet en een *pédaleur de charme*: 'Zijn pedaleren was licht, zelfs bergop, en ritmeveranderingen in een wedstrijd waren voor hem even kinderspel als hetgeen de renners heten het dichtmaken van een "gat" in het peloton.'

Bij aanvang van het wielerseizoen 1967 merkt ook Lucien Acou Marcel op. Acou is een Brusselse *ex-pistier*, caféhouder, later dat jaar ook de schoonvader van Eddy Merckx, maar op dat moment is hij vooral bekend als de bondscoach van de Belgische amateurrenners. Wanneer Acou Marcel aanspreekt over een mogelijke selectie voor het Belgische nationale amateurteam, wuift Maes de erkenning en complimenten weg: 'Ik ben maar een patattencoureur,' antwoordt hij. 'Ik won in die twee jaar maar enkele kermiskoersen. Ik rijd met de fiets in de zomer omdat ik in de winter eentonig werk heb met mijn melkronde. Een mens moet toch wat aan sport doen. Ik had ook voetbal kunnen spelen. Ik trek het me allemaal niet te zeer aan. Ik vertrek in een koers en als ik pech heb, keer ik gewoon naar huis. Als ik deze zomer nog veel pech heb, ga ik misschien maar weer melk verkopen.' Bescheiden woorden die vandaag enkel uit de mond van voormalig veldrijder Kevin Pauwels zouden komen. Lucien Acou dringt niet verder aan: Marcel kan zichzelf wellicht het beste inschatten. Maes zet zijn opgang voort: tweede in Doornik begin april 1967, winst in Quiévrain eind april.

Op een dag komt Richard, een van Lucien Acou's caféklanten, raad vragen over zijn broer: een renner die schijnbaar 'alles' heeft, behalve een gezonde portie zelfvertrouwen en karakter. 'Hoe heet uw broer?' vraagt Lucien. 'Marcel Maes uit Deurle.' Die dag besluit Lucien Acou om Maes mee te nemen in de Belgische selectie voor de Vredeskoers in 1967. 'Wat kan ik daar uitrichten? Ik reed amper prijs in ons land,' pruttelt Marcel, als was hij Baldrick uit *Blackadder*, tegen. 'Alleen rijden en luisteren,' zegt Acou, 'de rest laat je aan mij over.'

* * *

SOLIDARNOŚĆ

Ertzsberg

Een muurschildering in de buurt van het Centraal Station in Warschau herinnert aan de oprichting van vakbond Solidarnosc en het begin van het einde voor de communistische regimes in het Oostblok.

(foto Wouter Fransen)